MEKKE’NİN FETHİ

- إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ
- *1. Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği,*
- وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا
- *2. Ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit,*
- فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا
- *3. Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.*

Mekke’nin önemi:

- **Mekke**, yeryüzünde Allah’a ibadet edilen ilk mabedin kurulduğu yer. Allah’ın ve mahlûkatın hürmetinin sembolik olarak tezahür ettiği yer… **Mekke şehri** âlemlere rahmet olarak gönderilen Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed’in dünyaya teşrif buyurdukları, çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği, kendisine Muhammed’ül Emin isminin verildiği ve peygamber olarak görevlendirildiği mübarek bir beldedir.
- Yeryüzünün en şerefli ve en faziletli binâsı hâlâ Tevhid inancından uzak yaşayan, hattâ bu inancı var güçleriyle ortadan kaldırmaya, müntesiplerini yok etmeye çalışan Kureyş müşriklerinin elinde bulunuyordu. Binâ ediliş gayesinin tam aksine içi putlarla dolu duruyordu.

Rasulullah'ın Mekke Sevgisi:

- Peygamberimiz Mekke'den ayrılırken şu duygu dolu sözleri söyledi:
- **وَاللَّهِ إِنَّكِ لَخَيْرُ أَرْضِ اللَّهِ وَأَحَبُّ أَرْضِ اللَّهِ إِلَيَّ وَاللَّهِ لَوْلَا أَنِّي أُخْرِجْتُ مِنْكِ مَا خَرَجْتُ**
- *Ey Mekke, vallahi sen Allah katında yeryüzünün en hayırlı yerisin. Bana da en sevimli yerisin. Vallahi eğer buradan çıkmaya mecbur bırakılmasaydım, çıkmazdım.*[1]

[1] İbn Mace.

Fetih Hazırlıkları:

- Hicret’in 8. yılında İslam etrafa yayılmaya devam ediyordu.
- Bir taraftan 628 yılında İslam’ın en amansız düşmanlarından biri olan Hayber Yahudileri egemenlik altına alınmış. Bir taraftan Mekkelilerle Hudeybiye Antlaşması yapılmıştı.
- Hudeybiye Barışından Mekke’nin fethine kadar geçen 2 sene zarfında Müslüman olanların sayısı, Resûl-i Ekrem Efendimizin peygamber olarak gönderilişinden sulh gününe kadar geçen yaklaşık 20 seneye yakın zaman içinde Müslüman olanlardan çok daha fazla olmuştur.
- Kur’an’ın Hudeybiye Antlaşmasını “Feth-i Mübîn=apaçık bir fetih” olarak tavsif etmesi de dikkat çekicidir. Hâlbuki Müslümanlar, daha evvel de küçümsenmeyecek zaferler elde etmişlerdi. Fakat Kur’an’ın, bunları değil de, Hudeybiye Sulhü’nü “Feth-i Mübîn” olarak

nitelendirmesi, İslamiyet için asıl hakikî zaferin mânevî sahada olduğu gerçeğine işaret içindi.

- Bütün bunlar, İslam'ın ve Müslümanların, önüne geçilmesi imkânsız, büyük bir kuvvet halini almış olduğunu ortaya koyuyordu.
- Ancak ortada bir mani vardı. O da, müşriklerle yapılmış olan Hudeybiye Antlaşması idi. Bu anlaşmaya göre, Müslümanlarla müşrikler on sene birbirleriyle harp etmeyecek ve anlaşmayı bozmayacaklardı.
- Ahde vefada zirve noktada bulunan Efendimiz, bu kutsî gayesi için de olsa ahdini bozup müşrikler üzerine yürümeyi düşünmüyordu.
- Saldırmazlık anlaşması(Hudeybiye) ile İslâm her geçen gün büyümeye başladı. Müşrikler ise İslâm'ın bütün Arabistan'a yayılmasından rahatsız oluyorlardı. Bu yüzden yavaş yavaş sulh maddelerini ihlâl etmeye başladılar.

- Hudeybiye Antlaşması'nın üzerinden 17-18 ay geçmişti ki, kendilerine bağlı bulunan Benî Bekr kabilesini kışkırtarak, müslüman olan Huzâalıların üzerine saldırttılar. Kendi içlerinden bazıları da bu olaya iştirak etti. Huzâa kabilesi baskına uğradıklarında namazdaydılar. Hunharca bir katliamla kimi secdede, kimi rükûda, kimi kıyamda iken şehid edildi.
- Kureyş müşrikleri, bu hareketleriyle Hudeybiye Antlaşması'nı resmen ihlâl etmiş oluyorlardı; fakat bunun Peygamberimiz tarafından bilinmesinden son derece endişe duyuyor, hatta korkuyorlardı.
- Peygamber Efendimiz, hadiseden fazlasıyla rahatsız oldu ve Huzaalılardan gelen heyeti, kendilerine mutlaka yardım edecekleri vaadiyle yurtlarına geri gönderdi…
- ... Ve Allah, bu hadiseyi, Mekke kapılarının Müslümanlara açılmasına, Kâbe-i Muazzama'da tekrar tevhid bayrağının dalgalanmasına zâhirî sebep kıldı.

Rasulullah’ın Mekke Müşiklerine Ültimaton Göndermesi:

- “Ya Huzaalılardan öldürülenlerin kan bedellerini ödeyiniz yahut Benî Bekir kabilesiyle olan ittifakınızdan vazgeçiniz! Bunlardan birini yapmazsanız, Hudeybiye Antlaşması’nı bozduğunuzu ve bunun neticesi olarak da sizinle harp etmek mecburiyetinde kalacağımı biliniz!”
- Ancak Mekke müşrikleri bunu reddediyorlar. Ama sonra pişmanan olup Ebu süfyanı elçi olarak Medineye gönderiyorlar.
- Ebu Süfyan: “Ey Muhammed!” Hudeybiye anlaşmasını yenile ve ateşkesin müddetini de uzat!”
- Efendimiz: “Biz, aramızdaki o ahid üzerinde duruyoruz! Yoksa siz, bir hadise çıkarıp onu bozdunuz mu?” diye sorarak onların anlaşmayı bozduklarını yüzlerine vuruyor.
- Efendimiz’den kendi beklentileri yönünde herhangi bir cevap alamayınca, gidip Hz. Ebû Bekir’e başvurdu.

- Hz. Ebubekir: „Bu benim değil, Rasûlullah'ın bileceği, ona âit bir iştir. Ben, buna asla karışamam!" dedi.
- Daha sona sırasıyla; Hz.Ömer, Hz. Osman, Hz.Ali'ye baş vurur ve hepsinden de aynı cevabı alır…
- Ebû Süfyan meseleyi anlamıştı. Görüşmelerinden hiçbir netice alamamanın eziklik ve ümitsizliği içinde devesine atlayarak Mekke'nin yolunu tuttu
- Ebû Süfyan, kötü bir elçilik yapmış olmanın mahcubiyet ve ezikliği içinde, olup bitenleri olduğu gibi anlattı.
- Kureyş müşriklerinin korkuları bir kat daha arttı!

Rasulullah'ın Mekke'nin Fethine Karar Vermesi:

- Kan dökmemek ve düşmanı hazırlıksız yakalamak için, gideceği yeri gizli tutarak hazırlıklara başladı;
- Müslüman kabilelere haber gönderip onların Medine'de toplanmalarını istedi. Ordusunun gerçek gücünü saklamak amacıyla bazı kabilelerin yol boyunca orduya katılmasını emretti
- Medine'den çıkış yasaklandı ve Medine-Mekke arasındaki önemli geçitlere nöbetçiler yerleştirilerek Mekke'ye gidişe izin verilmedi…
- Yapılan hazırlıkları Kureyşlilere bildirmek isteyen Hâtıb b. Ebi Beltea'nın gönderdiği haberci, bu durumdan vahiy yoluyla haberdar olan Rasûlullah'ın görevlendirdiği sahabeler tarafından yakalandı.
- Efendimiz, Medine'de idari işler için Ebû Rühm'ü, imamet için Abdullah b. Ümmü Mektûm'u vekil bıraktı.

- Askerî harekatın hedefini gizli tuttuğundan mîkat yeri Zülhuleyfe’de ihrama girmeyerek yola devam etti ve Mekke yakınındaki Merrüzzahrân’da konakladı. İslam ordusu, yol boyunca katılanlarla birlikte 10.000 kişiye ulaşmıştı

Rasulullah’ın Amcası Abbas’ın Müslüman Olması

- Rasulullah’ın amcası Hz. Abbas Müslüman olmuş, fakat Müslümanlığını gizleyerek Mekke’de müşrikler arasında kalmıştı. Böylece Mekke’deki haberleri gizlice Rasulullah’a ulaştırıyordu. Artık Mekke’de yapılacak iş kalmamıştı. Hicret için Mekke’den çıktı, fakat yarı yolda fetih ordusuyla karşılaştı. Eşyasını çocuklarıyla Medine’ye gönderip o da orduya katıldı.
- Rasulullah, Hz. Abbas’ın gelişinden çok memnun oldu ve: *“Peygamberlerin sonuncusu ben oldum, muhacirlerin sonuncusu da sen!”* diye iltifatta bulundu.
- Hz. Abbas da diğer muhacir sahabeler gibi bir insanın dünyada alabileceği en güzel unvanlardan biri olan muhacir unvanını en son alan sahabe oluyordu.

- İslam ordusunun Mekke kapısına dayandığını bu sırada öğrenip paniğe kapılan Kureyşliler, Ebû Süfyân başkanlığında bir heyeti Rasûlullah'a gönderdiler.
- Heyeti bir gece karargâhında tutup ordusunun resmi geçidini seyrettiren Hz. Peygamber, onları Müslüman olmaya çağırdı ve onlar da Müslüman oldular.
- Fetih esnasında Merru'z-Zahran'dan hareket edileceği sıra Rasulullah, Hz. Abbas'a: "Ebu Süfyan'ı yolun dar bir yerine götür, İslam ordusunun ihtişamını görsün." diye emretti.
- Hz. Abbas, Ebu Süfyan'ı ordunun geçeceği dar bir geçit yerine oturttu. Mücahitler sırayla alay alay Ebu Süfyan'ın önünden geçtikçe, Ebu Süfyan'ın yüreği burkuluyor, geçen her kafilenin hangi kabile olduğunu soruyordu. Hz. Abbas: "Bunlar Gifar kabilesi, şunlar Cüheyne... " diye kabileleri bir bir anlattıkça, Ebu Süfyan: "Şaşılacak şey, bunlarla benim aramda ne düşmanlık var ki, buraya kadar gelmişler!" diye hayretini

ifade ediyordu. Bir ara, “Ya Abbas! Kardeşinin oğlunun saltanatı ne kadar da büyümüş.” dedi. Hz. Abbas, “**Hayır, bu saltanat değil, nübüvvettir.”** diye cevap verdi.

- Bu hadise, İslam’daki gaye birliğini en güzel bir şekilde anlatan İslam kardeşliğinin ne büyük bir olgu olduğunu gösterme açısından da büyük önem arz etmektedir. İslam’dan önce bu kabilelerin bazılarının bazılarıyla olan düşmanlıkları nedeniyle bir araya gelmeleri mümkün değilken; şimdi, İslam için yekvücut olup düzenli olacak ve saf saf Mekke’ye girmeleri gerçekten daha önce bununla karşılaşmamış olanlar için şaşılacak ve hayret edilecek bir şeydir.
- Böyle bir orduyla savaşmayı göze alamayan Ebû Süfyân ve heyet üyeleri İslam’ı kabul etmiş olarak Mekke’ye döndüler.
- Bu durum karşısında Mekke halkı İslam ordusuna karşı konulamayacağını anladı.

- Ebû Süfyân, Kâbe’nin avlusunda toplanan Kureyşlilere kendisinin Müslüman olduğunu ve teslim olmaktan başka çarelerinin kalmadığını, Mescid-i Harâm’a veya kendi evine sığınmalarını tavsiye etti.
- Bu bir bakıma Mekke’nin teslimi anlamına geliyordu.
- Hz. Peygamber başta Ebû Süfyân olmak üzere bazı ilri gelen Mekkelilerin evine sığınanlara himaye hakkı verip bu kişileri onurlandırdı ve gönüllerini İslam’a ısındırmak istedi.
- Ebû Süfyân’dan sonra Mekke’ye gelen Hz. Peygamber’in amcası Abbas da Mekkelilere aynı şeyleri söyledi; onlar da Mescid-i Harâm’ın içerisine ve evlerine dağıldılar.
- Dört koldan aynı anda Mekke’ye girilmesini planlayan Rasûl-i Ekrem, kumandanlarına
- Mecbur kalmadıkça savaşmamalarını, Kaçanları takip etmemelerini, Yaralı ve esirleri öldürmemelerini emretti.

- Çatışmalarda Mekkeliler’den on iki veya yirmi sekiz kişi ölmüş, Müslümanlardan ise iki veya üç kişi şehit düşmüştü.
- Kumandanlığını Sa‘d b. Ubâde’nin yaptığı Ensâr birliği Mekke’nin batı tarafından, Zübeyr b. Avvâm’ın kumanda ettiği Muhacirlerden oluşan sol kol birliği de kuzeyden şehre girdi.
- Merkezî birliğin başında bulunan Hz. Peygamber ise etrafındaki Muhacirîn ve Ensârla birlikte, Allah’a hamd ve şükürler ederek Mekke’ye girdi;
- Hacûn’da konakladı ve diğer birliklerle Safâ tepesinde buluştu.
- Daha sonra Mescid-i Harâm’a giden Hz. Peygamber, Hacer-i Esved’i selamlayıp öptü ve Kâbe’yi tavaf etti.
- Hz. Peygamber, Tevhid inancının sembolü olan Kâbe’nin içindeki ve çevresindeki putları ve diğer şirk alametlerini temizlettikten sonra Kâbe’nin içinde iki rekat namaz kıldı

- Hz. İbrahim'in inşâ ettiği Kâbe-i Muazzama'nın üzerinde Arapların 360 putu vardı. Hz. Peygamber, bunları birer birer yere düşürdü ve şu âyeti okudu:

- وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

- ***De ki: "Hak geldi, bâtıl ortadan kalktı. Zâten bâtıl, ortadan kalkmaya mahkûmdur.***[2]

- Bilâl-i Habeşî'den Kâbe'nin damına çıkıp ezan okumasını istedi. Bilal-i Habeşî hemen Kabe'nin damına çıktı okumaya başladı: "... Lailahe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur)". Orada hazır bulunanlar arasında büyük bir kabile reisi olan Attab b. Esid de bulunuyordu. Attab, hemen

---

[2] İsra, 17/81.

yanı başında duran arkadaşının kulağına şunu fısıldıyordu: “Allah’a şükür ki babam öldü, yoksa (...buna) katlanamazdı!”

- Peygamber öğle namazını kıldırdı, sonra Mekkelilere dönerek, sordu: “Benden ne yapmamı bekliyorsunuz.” Onlar ise hiç de hak etmedikleri bir merhameti isteyecek söz bulamayarak, utançtan başları öne düşmüş vaziyette şu cevabı verdiler: “Sen soylu bir babanın oğlu, asil bir kimsesin. Senden hayır umarız”. Hz. Peygamber’in, tümünün kılıçtan geçirilmesi emrini verme imkanı vardı. Ama O, bunu yapmadı. O, kendisinden bekleneni yaptı. Mekkelilerin utancı karşısında onlara şunu söyledi: “Bugün hiçbir şeyden sorguya çekilmeyeceksiniz. Gidiniz, hepiniz hürsünüz.”
- Mekkelilere hitaben yaptığı konuşmada ayrıca şunları söyledi:
- Mekke’nin harem olduğunu ve bu statüsünün devam edeceğini;

- Hac ve Kâbe idaresiyle ilgili hicâbe (sidâne) ve sikâye dışındaki bütün görevleri ilga ettiğini,
- Hicâbe görevini Osman b. Talha'ya,
- (HİCABE: Kâbe kapıcılığı, perdeciliği ve anahtarlarının korunması ve elde bulundurulması ile ilgili olan görev)
- Sikâyeyi (hacılara su dağıtmak)de amcası Abbas'a bıraktığını belirtti.
- Mescid-i Harâm'a, Daha önce belirtilen kişilerin evlerine ve kendi evine sığınanlarla Silahlarını bırakanların emniyette olduğunu, Esir alınanların öldürülmeyeceğini ve Hiç kimsenin takibata uğramayacağını bildirdi.

Af Kapsamı Dışında Bırakılanlar:

- Fetih günü aynı zamanda gerçek bir "merhamet günü" oldu.
- Kimsenin malına dokunulmadı ve esirler serbest bırakıldı.
- Sadece "Kanı heder edilenler" diye anılan ve Hz. Peygamber ile Müslümanlara karşı şiddetli düşmanlıklarıyla tanınan 10 kadar kişi umumi af kapsamının dışında bırakıldı
- Bu 10 kişiden yakalanan üç kişi öldürülmüş, İkrime b. Ebû Cehil gibi bir kısmı Mekke'den kaçmış, bir kısmı da affedilmiştir.
- NOT: İkerime yıllar sonra müslüman olarak Yermuk savaşında şehid olmuştur.
- Rasûl-i Ekrem, Mekke'de kaldığı sürece Hacûn'da kurulan çadırda ikamet etti.

- Kendisine evinde kalması teklif edilince Medine’ye hicretinden sonra, henüz Müslüman olmayan amcasının oğlu Akîl b. Ebû Tâlib’in evini satmış olduğuna işaret ederek “Akîl bize ev mi bıraktı!” şeklinde serzenişte bulundu ve şehrin fatihi olmasına rağmen evini geri almayı düşünmedi.
- Fetihten sonra bir süre daha Mekke’de kalan Hz. Peygamber, Yeni müslüman olmuş Attâb b. Esîd’i Mekke’ye vali tayin etti
- Muâz b. Cebel’i de yeni Müslüman olanlara Kur’ân’ı ve dinî esasları öğretmekle görevlendirdi.
- Mekke’nin fethiyle birlikte Kureyş müşriklerinin Hz. Peygamber ve Müslümanlara karşı olan düşmanlığı sona ermiş,
- Yarımadanın Hicaz bölgesinde İslam’ın yayılışı önündeki engeller kalkmıştı.

İbretler Ve Öğütler

- Büyük Fetih, aynı zamanda birçok işaret, hüküm ve sayısız ilkeler ihtiva etmektedir:
- **A. Fethe Götüren Yol; Sabır:**
- Fetih olayı üzerinde düşündüğümüzde; o zamana kadarki cihadın, şehâdetin ve fetih öncesi yılların getirdiği çile ve sıkıntıların önemini kavrarız. Bunların hiçbiri boşa çıkmamış, müslümanın bir damla kanı boşa akmamış bunların hepsi bu büyük fethe hazırlık olmuştur.
- Bütün bunlar fetih ve zaferin sonuçlarından oluşacak adalet prensiplerine götürüyordu. Bu da sünnetullahın kul hakkındaki işleyişiydi. Şöyle ki: Gerçek İslam olmadan zafer olmazdı. Allah'a kulluk olmadan İslam olmazdı.

- **B. Anlaşmayı Bozmak:**
- Mekke fethinin sebebi olan olay bize gösteriyor ki; barış ve andlaşmada müslümanlar tarafında olanlara, karşı taraf savaş açarsa bizzat-müslümanlara açmış gibi kabul edilir. Artık saldırganla müslümanlar arasında hiçbir akid kalmaz.
- Bu durumda ahdini bozan ve onu hiçe sayan taraf üzerine Müslümanların emiri, hiç de haber vermeden ansızın hücum edip gafil bastırabilir.
- Rasûlullah ümmetini, Mekke'ye karşı topladığında şöyle dua etmişti: «Yâ Rab! Kureyş'-in gözlerini kör et, bizi görmesin! Tâ karşılarına dikilinceye kadar...» Bu da ümmetin ittifak ettiği bir prensiptir.

- **C. Düşmanımın Dostu Düşmanımdır:**
- Rasûlullah'ın bu uygulamasında şuna da işaret var: Bir kısım kimselerin ahdi bozmaya yeltenmesi, hepsinin ona girişmesi olarak telâkki olunur. Ama kalan topluluk bu ahdi bozma teşebbüsünü gerçekçi bir tavırla reddederse durum değişir. Başlangıçta lider kadro barış yapmış, Kureyş halkı da toptan bunu tasvip etmişti. Şimdi de yine onların ileri gelenleri ve mümessilleri ahdi bozucu bu saldırıyı düzenlemişlerdi. Tabii sonuç yine toptan ahdi bozmuş olmalarıdır...
- Nitekim Rasûlullah, Benî Kurayza savaşçılarını idam ettirirken de herhangi birine, ahdi bozmadığını sormamıştı. Yine Beni Nadir'i sürgün ederken de, sebep müslümanlarla aralarında bulunan anlaşmayı bozmalarıydı. Halbuki bozguncular sadece aralarındaki bir grup lider kadroydu.

- **D. Hâtıb Bin Ebi Beltea Ve Yaptığına Dair:**
- Rasulullah'ın Hatib b. Ebi Beltea'nın göndermiş olduğu mektubu haber vermesin Allah'ın onu gerektiğinde vahiyle nasıl yakından desteklediğini göstermektedir.
- **E. Ebû Süfyân Meselesi Ve Burada Rasûlullah'ın Tutumu:**
- Fetih günü, Ebu Süfyân'ın durumu garipti gerçekten: İlk defa Rasûlullah'a savaş açanların başı ve öncüsü iken, o gün, O'nun dinine fevc fevc girenlerin önünde ve ilki oldu.
- Hâlbuki bugüne kadar Mekke'den çıkan her ordu onun teşviki, onun öncülüğü ve onun coşturmasıyla olmuştu.
- Ancak hikmet-i İlâhi, Mekke Fethi'nin kansız olmasını gerektirmiş, daha önce O'nun Rasûlüne ezâ edip harp açarak oradan çıkaran halkının İslamlaşmasını murad etmişti.

- Ebû Süfyân'ın Müslüman olmasının sebepleri de çok önceden hazırlanıp plânlanmıştı âdeta!... Bu da Rasûlullah ile fetih öncesinde vuku bulan konuşma ânında Merr-u Zahran'da gerçekleşti. Arkasından da Mekke halkına koştu, onların kafasından ve gönlünden savaş düşünce ve arzusunu silip attı. Mekke atmosferini teslimiyete hazırladı.
- Nitekim Rasûlullah'ın ilânını tembihlediği şu emir de bunun başlangıç ve belgesiydi: «Kim Ebû Süfyân'ın evine sığınırsa emniyettedir».
- Rasûlullah'ın risâlet hikmetinden birisi de Ebû Süfyân'ın, Müslüman olduğunu ilânını müteakip; Hz. Abbas'a emrederek vadinin çıkış yerinde tutmasındadır. Oradan bütün İslâm ordusu, alaylar, taburlar halinde geçecek, o da İslâm'ın gücünün ne noktada olduğunu görecekti.
- Nihayet, Mekke'den paramparça, ezik, yenik kaçan Müslümanların nasıl bir inkılâp ile yenilmez kuvvet oluverdiğini anlayacaktı.

- **F. Rasûlullah’ın Mekke'ye Giriş Tarzı Üstüne Düşünceler:**
- Rasûlullah Mekke girişinde Fetih sûresini okuyor. Okuyuşunda terci' yapıyordu yani coşarak terennüm ediyordu.
- Bu da O'nun, Mekke girişinde Rabbiyle baş başa bir istiğrak halinde olduğunu gösterir. Yoksa, zafer ve büyük muvaffakiyetin nefsine getirdiği büyüklenme, gurur ve şuurunu kaplayan övünçten değil.
- Nitekim, İbn İshâk'ın rivayetindeki tasvir de bu mânayı daha açık yansıtır. Ona göre Rasûlullah Zituva'ya gelince; Allah'a minnet tavriyle başını öyle eğiyordu ki, nerdeyse alnı hayvanın yelesine değiyordu. Bu, onun, kendisine Allah'ın lütfedip gösterdiği «Feth-i Mübîn» için minnet ifadesiydi.
- Tabii bu her müminden beklenecek haldir esasta. Yâni, genişlik ve darlık ânında hep Allah'a mutlak ubûdiyyette kalmak. Bollukta kıtlıkta, güçlü iken de, zayıf iken de hep mutlak kulluk...

- Yâni Müslümana, sadece sıkıntıya düştüğü, belâya uğradığı zamanda darlık gitsin, zarar kalksın diye kulluk gösterisi asla yakışmaz. Çünkü geniş ve mutlu günlerin huzur ve refahı, sarhoş ederse, isyana düşer, gözü bir şey görmez. Öyle kimseler ilâhı emir ve ahkâmın yanından teğet geçmeye başlar. Öyle ilgisiz olur ki, sanki o dar günlerinde yalvaran ve boyun büken o değilmiş...
- **G. Mekke Haremine mahsus hükümler:**
- Orada savaş yasağı: Rasûlullah'ın hikmet dolu tedbirinden biri de, Mekke'ye girerken ashabına farklı yönlerden bölük bölük girmelerini emretmesidir. Onlar, tek yol veya kapıdan girmemekle, savaşı büyük çapta önlemiş oldular. Çünkü Mekkeliler bu durumda savaşa cesaret edemezdi. Etse, adamları dört bir yana dağıtmaları gerekirdi. Bu ise onların zayıflaması demekti. Bunu göze alamayınca da savaş ve saldırının sebebi kendiliğinden ortadan kalkmıştır.
- Rasûlullah bunu, muhakkak ki, kan dökülmesini önlemek, İslâm'ın

belde-i Haram'a verdiği mânâyı korumak için emretti. Ve onlara da, sadece saldırana karşılık savaşma izni verdi. Öbürlerine de, evlerine kapandıkları takdirde emniyet va'detti.

- Sadece Müslümanlara saldıranlarla, kanı heder edilen ve öldürülmelerini kendisinin emrettiği altı kişi hariç.
- Rasulullah uzaktan kılıç parıltılarını görünce sormuş ve Hâlid bin Velid'in kendisine saldıranlarla savaşmak zorunda kaldığını anlayınca, buna üzülmüş. Ancak, «Allanın kazasında hayır vardır» buyurmuştu. Zaten bunun dışında da Mekke'de herhangi bir çarpışma olmamıştı...
- Nitekim fetih günü halka hitap ederken de: -Mekke'yi Allah yasak bölge yaptı, insanlar değil...» buyurdu. Ve, «Allah'a inanan bir kişiye kıyamete dek, orada kan dökmesi veya kavga etmesi helâl olmaz. Biri kalkıp da ruhsat var savaşa derse; Allah kendi Resulüne izin verdi, size değil deyin. Ona bile bir günde bir an için izin vermişti. Ve dünkü gibi bugün de haramlığı avdet etti.